Pelastakaa Lapset

3.11.2026

Yhteistoimintasuunnitelma siviili-ilmailun onnettomuuksien varalta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/25472/2026

Johdanto
Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoa otsikossa mainitun yhteistoimintasuunnitelman päivityksestä.

Tausta
Yhteistoimintasuunnitelma on siviili-ilmailun onnettomuuksien varalta laadittu dokumentti, joka kuvaa eri toimijoiden roolit ja keskeiset yhteistoimintamallit siviili-ilmailun onnettomuustilanteissa. Suunnitelma on tarkoitettu hallinnollisen johtamisen tueksi varautumisessa siviili-ilmailun onnettomuuksiin.

Suunnitelmassa pääpaino on Suomen lentotiedotusalueella tapahtuvissa siviili-ilmailun onnettomuuksissa. Suunnitelmassa on kiinnitetty huomiota viranomaisten toiminnan kuvaamiseen ja onnettomuuden uhreille sekä heidän läheisilleen tarjottavaan tukeen.

Velvoite laatia suunnitelma perustuu siviili-ilmailun onnettomuustutkinta-asetuksen (EU) N:o 996/2010 21 artiklaan sellaisena kuin se on muutettuna myöhemmillä säädöksillä, erityisesti asetuksella (EU) N:o 376/2014 sekä myöhemmillä täytäntöönpanosäädöksillä ja delegoiduilla säädöksillä.

Vuonna 2013 julkaistua suunnitelmaa on nyt päivitetty. Päivitystyö aloitettiin, koska suunnitelmassa tunnistettiin päivitystarpeita yleisemmin ja myös siviili-ilmailun onnettomuuksien uhreille ja heidän omaisilleen tarjottavan tuen osalta. Tähän liittyen suunnitelman rakennetta on muutettu siten, että onnettomuusuhreille ja heidän omaisilleen tarjottavien tukitoimenpiteiden kuvaus muodostaa oman kappaleensa.

Päivitystyö on tehty viranomaistyöryhmässä, jossa on ollut edustus liikenne- ja viestintäministeriön lisäksi sisäministeriöstä, ulkoministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, valtioneuvoston kansliasta, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomista, Onnettomuustutkintakeskuksesta, Ilmatieteen laitoksesta, Väylävirastosta, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelta ja Finavia Oyj:stä.

Tavoitteet
Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoa tämän lausuntopyynnön liitteenä olevasta päivitetystä siviili-ilmailun onnettomuuksien yhteistoimintasuunnitelmasta.

Linkit
https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM049:00/2026

Liitteet
https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=c24e9e1b-f304-4882-9456-ab56fd1946fc
https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/DownloadProposalAttachment?proposalId=c24e9e1b-f304-4882-9456-ab56fd1946fc&attachmentId=28862

Pelastakaa Lapset ry:n lausunto Yhteistoimintasuunnitelmaan siviili-ilmailun onnettomuuksien varalta

Pelastakaa Lapset keskittyy yhteistoimintasuunnitelmaa koskevassa lausunnossaan onnettomuuden uhreille sekä heidän läheisilleen tarjottavaan tukeen lasten ja perheiden sekä haavoittavassa asemassa olevien tarpeiden näkökulmasta.

Yhteistoimintasuunnitelmassa ja lentoasemien varautumissuunnitelmissa on huomioitu hyvin **Suomen Punaisen Ristin ja sen koordinoiman Vapaaehtoinen pelastuspalvelu Vapepan** kautta saatava lisäresurssi onnettomuustilanteisiin tukemaan viranomaisia ja lentoyhtiöitä lento-onnettomuuden uhrien auttamiseksi (3.1; 3.17.1; 3.17.2; 10.6; 14.8). On tärkeää, että Vapepa on osa lentoasemien varautumissuunnitelmia, jotta Vapepa osataan ja muistetaan hälyttää tarvittaessa. Järjestöjen koulutettujen vapaaehtoisten hälyttäminen Vapaaehtoinen pelastuspalvelu Vapepa-verkoston kautta voi olla tärkeä lisäresurssi ja toimiva käytäntö lentokentille esimerkiksi ensihuollon tehtäviin ja henkiseen tukeen. Pelastakaa Lapset on Vapepan jäsenjärjestö.

8 Viestintä

8.1 Viestinnän periaatteet ja organisointi

8.1.4 Viestinnän tarkoitus ja kohderyhmät

Lentokenttäalueella tapahtuvassa onnettomuudessa tai muussa kriisissä korostuvat selkokielisen, monikielisen, nopean ja säännöllisen viestinnän tarve. Ihmisten hätä ja tiedon tarve on suuri myös niillä perheillä ja matkustajilla, jotka ovat silminnäkijöitä tai joita onnettomuus ei suoraan kosketa, vaan jotka odottavat kentällä koneen lähtöä tai ovat vastassa saapuvalla lennolla tulevia. Onnettomuustilanteessa on tärkeää varmistaa ohjeet ja tiedotusta eri kielillä ja selkosuomeksi. Etukäteen olisi hyvä valmistella lapsille suunnattua ikätasoista materiaalia, jota voitaisiin hyödyntää onnettomuustilanteessa lentoasemilla.

Kentän toimijoiden välisessä sisäisessä viestinnässä on onnettomuustilanteessa tärkeää huomioida viestintä niille toimijoille, joilla ei ole viranomaispuhelin Virve käytössä. Onkin hyvä, että tukitoimintojen johtoelin TUJEssa on suunnitelmassa mainittu järjestöjen edustaja, joka voi välittää tiedon eteenpäin esimerkiksi vapaaehtoisille ja muille toimintaan osallistuville järjestöille.

8.2 Viestinnän koordinointi

Viranomaistoimijoilta kerättävän tilannekuvatiedon lisäksi yhteistoimintasuunnitelmaan olisi hyvä huomioida tilannekuvassa myös toiminnassa mahdollisesti mukana olevan Vapepan tai muiden toimijoiden tilannekuvatieto esimerkiksi eri autettavista ryhmistä ja näiden tarpeista.

10 Onnettomuuksien uhreille ja heidän läheisilleen tarjottava tuki

Onnettomuustilanteissa tarvitaan nopeasti lisäresursseja lentokentällä normaalisti toimivan henkilökunnan lisäksi käytännön auttamistoimien ohella viestintään ja henkiseen tukeen, esimerkiksi lentokenttäpapin lisäksi, ja suunnitelmassa onkin mainittu kirkon henkinen huolto.

Pelastakaa Lapset

10.2 Tuen tarjoamisen prosessi

Omaisten yhteydenottoja varten perustettavat call center-toiminnot on mainittu suunnitelmassa. Niiden perustaminen mahdollisimman nopeasti voi vähentää merkittävästi muiden toimijoiden kuormitusta tilanteessa.

10.3.2 Kokoamispaikkojen sijainti ja vaatimukset

Pelastakaa Lasten selvitys (2026) lasten huomioimisesta evakuoinneissa ja väestönsuojelussa osoittaa, että evakuoinnit sisältävät lapsille erityisiä riskejä, kuten huoltajasta eroon joutuminen, ikätasoisen ja ymmärrettävän viestinnän puute sekä kaltoinkohtelun kohteeksi joutuminen. Kriiseissä lasten hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta tukevat arjen jatkuvuus ja rutiinit, turvalliset aikuiset, psykososiaalinen tuki, joita on mahdollisuuksien mukaan tärkeää ylläpitää ja resursoida myös ilmailuonnettomuuksien jälkitilanteissa. Selvityksen perusteella voidaan suositella myös onnettomuustilanteisiin perheiden yhdessä pysymisen turvaamista, psykososiaalisen tuen resursointia sekä lapsiturvallisen ja lapsiystävällisen toiminnan järjestämistä evakuointikeskuksissa tai muissa pitkittyvissä tilanteissa. (https://www.pelastakaalapset.fi/ajankohtaista/selvitys-lapsia-ei-huomioda-riittavasti-varautumisessa/)

Pelastakaa Lasten **Lapsi- ja nuorisoystävällinen tila –toiminta voi soveltua lentokenttien häiriö- ja onnettomuustilanteisiin** silloin, kun perustetaan kokoontumispaikka, evakuointikeskus, loukkaantumattomien tai omaisten kokoamispaikka tms. Toiminnasta on apua silloin, kun lasten ja nuorten oleskelu kentällä tai muussa paikassa pitkittyy, ja joudutaan odottamaan esimerkiksi rekisteröintiä, kuljetusta tai majoitusta. Lapsi- ja nuorisoystävälliset tilat on toimintamalli erilaisia kriisejä kohdanneiden lasten ja nuorten tukemiseksi. Toiminnan tarkoitus on mahdollistaa lasten kasvu ja kehitys sekä tilanteesta toipuminen ympäröivästä tilanteesta huolimatta.

Lapsi- ja nuorisosystävällisten tilojen toiminnasta on saatu hyviä kokemuksia kuntien valmiuskeskusharjoituksista, evakuointikeskusharjoituksista, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksista ja Helsinki-Vantaan lentokentältä sekä Helsingin Länsisatamasta, missä otettiin vastaan Ukrainasta pakenevia 2022. Toiminta tukee lapsia ja mahdollistaa vanhemmille hengähdystauon ja asioiden hoitamisen ilman lapsia. Saatujen kokemusten mukaan toiminta rauhoittaa koko tilaa. Tämän tyyppisiä tukitoimia olisi hyvä sisällyttää evakuointikeskuksista tehtäviin kohdekortteihin.

Muut yhteistoimintasuunnitelmaa koskevat yleiset huomiot

Kokemustemme mukaan käytännön toimintaa kentällä helpottaisi, jos lentokentän toimijoilla olisi etukäteen tehty suunnitelma siitä, miten muiden organisaatioiden työntekijät ja järjestöjen kautta tulevat vapaaehtoiset saadaan sujuvimmin ja mahdollisimman vähillä kenttähenkilökunnan resursseilla liikkumaan saatetusti toimipisteille ja sieltä pois.

Kriisitilanteessa voi olla iso apu siitä, että kentällä on terminaali tai muu alue, joka ei ole käytössä normaalioloissa ja joka voidaan ottaa nopeasti käyttöön kriisitilanteen muuhunkin toimintaan kuin loukkaantuneiden kokoamispaikaksi.

Rovaniemen lentokentällä jouluna 2025 useita lentoja peruuntui talvimyrskyn takia, ja suuri määrä ulkomaalaisia turisteja jäi jumiin kentälle. Matkailijoille ei järjestetty hätämajoitusta, vaikka korvaavaa lentoa ei monilla ollut tiedossa tai siihen oli pitkä aika. Paikalla olleiden vapaaehtoisten auttajien mukaan lapsiperheissä huoli oli suuri, koska kentällä oli kaoottista, täpötäyttä eikä heillä ollut varaa hankkia uutta majoitusta, minkä lisäksi alueen majoitus- ja kuljetuskapasiteetti oli sesongin takia täyteen varattu. Makuualustojen ja vilttien jakelussa priorisoitiin lapsiperheet, kun tarvikkeita ei riittänyt kaikille. Jatkossa vastaavissa tilanteissa olisi tärkeää harkita mahdollisuutta järjestää majoitus ainakin lapsiperheille ja ilman huoltajaa matkalla oleville nuorille.

(Havainnot tehtiin Helsinki-Vantaan lentokentällä järjestetyssä SAR-viranomaisharjoituksessa vuonna 2024 ja tositilanteessa Venäjään matkalla olleen koneen matkustajien tukemisessa osana Vapepaa maaliskuussa 2026 sekä Vapepa-verkoston tapahtumissa.)

Lisätiedot:
Valmiuden asiantuntija Anna Salmenhaara, puh. 050-433 1500, etunimi.sukunimi@pelastakaalapset.fi